A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2005. szeptember 8.*

A C-121/03. sz. ügyben,

az EK 226. cikk alapján kötelezettségszegés megállapítása iránt 2003. március 19-én

az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviseli: G. Valero Jordana, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

felperesnek

a **Spanyol Királyság** (képviseli: N. Díaz Abad, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes ellen

benyújtott keresete tárgyában,

* Az eljárás nyelve: spanyol.

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Rosas tanácselnök, J. P. Puissochet (előadó), S. von Bahr, U. Lõhmus és A. Ó Caoimh bírák

főtanácsnok: C. Stix-Hackl,
hivatalvezető: M. M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2004. december 15-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2005. május 26-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az Európai Közösségek Bizottsága keresetlevelében azt kéri, hogy a Bíróság állapítsa meg, hogy a Spanyol Királyság:

— mivel nem fogadta el az 1991. március 18-i 91/156/EGK tanácsi irányelvvel (HL L 78., 32. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 3. o.) módosított, a hulladékokról szóló, 1975. július 15-i 75/442/EGK tanácsi irányelv

(HL L 194., 39. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 23. o., a továbbiakban: 75/442 irányelv) 4., 9. és 13. cikke alapján őt terhelő kötelezettségeknek való megfeleléshez szükséges intézkedéseket, mert nem tette meg a Gerona körzet Baix Ter régiójában lévő sertéstenyésztő üzemekből származó hulladékoknak az emberi egészség veszélyeztetése és a környezet károsítása nélküli ártalmatlanításának vagy hasznosításának biztosításához szükséges intézkedéseket, mert több üzemet az ezen irányelvben előírt engedély nélkül engedett működni, és mert nem végezte el az ezen üzemekben szükséges időszakos ellenőrzéseket,

— mivel az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK tanácsi irányelv (HL L 175., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 248. o., a továbbiakban: a 85/337 irányelv eredeti szövege) 2. cikkét és 4. cikkének (2) bekezdését vagy ezen irányelvnek az 1997. március 3-i 97/11/EK tanácsi irányelvvel (HL L 73., 5. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 151. o.) módosított rendelkezéseit (a továbbiakban: 85/337 irányelv) megsértve nem végzett környezeti hatásvizsgálatot ezen üzemek építését vagy a tervek megváltoztatását megelőzően,

— mivel a jelen keresettel érintett sertéstenyésztő üzemek vonatkozásában nem végezte el a felszín alatti vizek egyes veszélyes anyagok okozta szennyezés elleni védelméről szóló, 1979. december 17-i 80/68/EGK tanácsi irányelv (HL 1980. L 20., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 134. o.) 3. cikkének b) pontja és 5. cikkének (1) és (7) bekezdése alapján a szennyezéssel érintett területen szükséges hidrológiai vizsgálatot,

— mivel az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló, 1980. július 15-i 80/778/EGK tanácsi irányelv (HL L 229., 11. o.) 7. cikke (6) bekezdésének megsértésével a Baix Ter régió több vízközmű-hálózatában meghaladta a „nitrátok" paraméterre ezen irányelv I. melléklete C. részének 20. pontjában előírt legnagyobb megengedett koncentrációt,

nem teljesítette az említett irányelvekből eredő kötelezettségeit.

Jogi háttér

A hulladékokra vonatkozó szabályozás

A közösségi szabályozás

2 A 75/442 irányelv 1. cikke a hulladékot ekként határozza meg: „az I. mellékletben felsorolt kategóriák bármelyikébe tartozó olyan anyag vagy tárgy, amelytől birtokosa megválik, megválni szándékozik, vagy megválni köteles".

3 Az 1. cikk a) pontjának második bekezdése a Bizottság feladatául szabja, hogy jegyzéket készítsen „azokról a hulladékokról, amelyek az I. mellékletben felsorolt hulladékkategóriákba tartoznak". A hulladékjegyzéknek a 75/442 irányelv 1. cikkének a) pontja értelmében történő meghatározásáról szóló, 1993. december 20-i 94/3/EK határozattal (HL 1994. L 5., 15. o.) a Bizottság létrehozta a „hulladékok európai katalógusát", amelyben az elsődleges mezőgazdasági termelésből származó hulladékok között szerepel az „állati ürülék, vizelet és trágya (beleértve a szennyezett szalmát), az elkülönítetten gyűjtött és a telephelytől távol kezelt szennyvíz". E határozat mellékletének bevezetése kimondja, hogy e hulladékjegyzék „nem kimerítő", hogy „valamely anyagnak a jegyzékbe történt felvétele nem jelenti azt, hogy az adott anyag minden körülmények között hulladék", és hogy „[a] jegyzékbe való felvétel csak akkor jár joghatással, ha az anyag megfelel a hulladék meghatározásának" [nem hivatalos fordítás].

4 Ugyanezen 1. cikk c) pontja a birtokost ekként határozza meg: „a hulladék termelője, illetve az a természetes vagy jogi személy, akinek a hulladék a birtokában van".

5 A 75/442 irányelv 2. cikke ekként rendelkezik:

„(1) Nem tartoznak ezen irányelv hatálya alá:

a) a légkörbe kibocsátott gáz halmazállapotú anyagok;

b) a következő hulladékok, amennyiben ezekre más jogszabályok vonatkoznak:

[...]

iii. állati tetemek és a következő mezőgazdasági hulladékok: fekáliák és egyéb természetes, nem veszélyes anyagok, amelyeket a növénytermesztésben és állattenyésztésben használnak

[...].

(2) Az egyes hulladékkategóriákkal való gazdálkodást külön irányelvekben különös vagy kiegészítő rendelkezésekkel lehet szabályozni."

6 Ezen irányelv 4. cikke előírja:

„A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a hulladék hasznosítása vagy ártalmatlanítása az emberi egészség veszélyeztetése, valamint anélkül történjen, hogy olyan folyamatokat vagy módszereket használnának, amelyek veszélyesek lehetnek a környezetre, így különösen:

— ne jelentsen kockázatot a vízre, levegőre, talajra, növény- és állatvilágra,

— ne okozzon kellemetlen zajt vagy szagot,

— ne befolyásolja hátrányosan a tájképet vagy a különleges érdeklődésre számot tartó helyeket.

A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket azért is, hogy megtiltsák a hulladékok ellenőrizetlen elvezetését vagy lerakását, illetve ellenőrizetlen ártalmatlanítását."

7 Ugyanezen irányelv 9. cikke szerint többek között a 4. cikk végrehajtása céljából minden olyan létesítménynek vagy vállalkozásnak, amelyik a II. A. mellékletben meghatározott műveleteket végez, engedélyt kell beszereznie a 6. cikkben meg-

határozott illetékes hatóságtól; ennek az engedélynek különösen a hulladék típusára és mennyiségére, a műszaki követelményekre, a meghozandó biztonsági intézkedésekre, a hulladékártalmatlanítás helyére, és a kezelési módszerre kell kiterjednie.

8 A 75/442 irányelv 13. cikke értelmében:

„Azokat a létesítményeket vagy vállalkozásokat, amelyek a 9–12. cikkben meghatározott műveleteket végeznek, időszakonként az illetékes hatóság megfelelően ellenőrzi."

A nemzeti szabályozás

9 A hulladékokról szóló, 1998. április 21-i 10/1998 törvény (BOE, 1998. április 22.) 2. cikkének (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy „e törvényt kiegészítő jelleggel kell alkalmazni a következőkben felsorolt tárgykörökre, a törvény különös szabályaiban kifejezetten szabályozott kérdések tekintetében:

[...]

b) állati tetemek és állati eredetű hulladékok ártalmatlanítása és feldolgozása, amint azt az állati tetemek és állati eredetű hulladékok ártalmatlanításának és feldolgozásának egészségügyi szabályairól és az állati takarmányokban lévő kórokozók elleni védekezés egészségügyi szabályairól szóló, 1993. december 17-i 2224/1993 királyi rendelet szabályozza [...]

c) a mezőgazdasági üzemekben használt, mezőgazdasági és állattenyésztő üzemekből származó fekáliák és egyéb nem káros természetes anyagok, amint e tárgykört a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyeződés elleni védelméről szóló, 1996. február 16-i 261/1996 királyi rendelet és a kormány által az ötödik kiegészítő rendelkezésnek megfelelően elfogadandó szabályozás szabályozza.

[...]"

10 Ezen ötödik kiegészítő rendelkezés előírja, hogy a 2. cikk (2) bekezdésének c) pontja szerinti hulladékok mezőgazdaságban trágyaként való felhasználása a kormány által megállapított vonatkozó szabályozás és adott esetben az autonóm régiók által alkotott kiegészítő szabályok szerint történhet. Ugyanezen kiegészítő rendelkezés szerint e szabályozás rögzíti a trágyaként felhasználható hulladékok típusát és mennyiségét, valamint azon feltételeket, amelyek között a tevékenység nem engedélyköteles, és előírja, hogy a fenti tevékenységet az emberi egészség veszélyeztetése és a környezet károsítására, így különösen a vizek szennyezésére alkalmas eljárások és módszerek felhasználása nélkül kell végezni. E pótlólagos rendelkezés 3. cikke azt is kimondja, hogy ha a hatálya alá tartozó hulladékokat az e cikkben leírt feltételek között használják, az nem minősül a vízről szóló, 1985. augusztus 2-i 29/1985 törvény 92. cikke értelmében vett kibocsátásnak.

11 Ugyanezen kiegészítő rendelkezésből eredő törvényi felhatalmazás alapján a spanyol kormány elfogadta a sertéstenyésztő üzemek kialakításának alapvető szabályairól szóló, 2000. március 3-i 324/2000 királyi rendeletet (BOE, 2000. március 8.). E királyi rendelet akként rendelkezik, hogy a sertéstenyésztő üzemből származó szennyvíz kezelése többek között ásványi anyaggal kevert szerves trágyaként való hasznosítással történhet, és hogy az így használt szennyvíz legnagyobb mennyiségének és nitrogéntartalmának meg kell felelnie a 261/196 királyi rendelet szabályainak.

12 A Katalóniai Autonóm Közösség a maga részéről elfogadta a hulladékokról szóló, 1993. július 15-i 6/1993. sz. törvényt. E törvény 4. cikke (2) bekezdésének c) pontja kiveszi hatálya alól a „mezőgazdasági tevékenységből vagy állattartásból származó, nem veszélyes és a mezőgazdasági művelés keretében elhasznált hulladékokat". Az állattenyésztési hulladékokról szóló, 2001. augusztus 1-jei 220/2001 rendelet többek között hulladékkezelési terv kidolgozásának és nyilvántartás vezetésének kötelezettségét előírva egészíti ki e szabályozást. E rendelet pontosítja, hogy e hulladékokat az 1998. október 22-i rendelettel elfogadott, helyes mezőgazdasági gyakorlatról szóló szabályzat betartásával kell kezelni.

Az egyes projektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatára vonatkozó szabályozás

A közösségi szabályozás

13 A 85/337 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének eredeti szövege ekként rendelkezett:

„A tagállamok meghoznak minden olyan intézkedést, amely ahhoz szükséges, hogy az engedély megadása előtt többek között a jellegüknél [helyesen: az engedély megadása előtt a többek között jellegüknél], méretüknél vagy elhelyezkedésüknél fogva a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló projektek esetében hatásvizsgálatot végezzenek.

Ezeket a projekteket a 4. cikk határozza meg."

14 Ezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerint „a II. mellékletben felsorolt osztályokba tartozó projekteket vizsgálatnak vetik alá az 5–10. cikkel összhangban, amennyiben a tagállamok úgy ítélik meg, hogy azok jellemzői ezt megkövetelik" [helyesen: a II. mellékletben felsorolt osztályokba tartozó projekteket az 5–10. cikkel összhangban vizsgálatnak kell alávetni, amennyiben a tagállamok úgy ítélik meg, hogy azok jellemzői ezt megkövetelik]. E II. melléklet — az 1. pontjának f) pontjában – tartalmazza a sertéstelepeket.

15 A 85/337 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében „az I. mellékletben felsorolt osztályokba tartozó projekteket vizsgálatnak vetik alá az 5–10. cikkel összhangban" [helyesen: az I. mellékletben felsorolt osztályokba tartozó projekteket az 5–10. cikkel összhangban vizsgálatnak kell alávetni].

16 Az I. melléklet 17. pontjának b) pontja említi a (30 kg feletti) sertések számára több mint 3000 hellyel, illetve ugyanezen pont c) pontja a kocák számára több mint 900 hellyel rendelkező, intenzív tenyésztést végző telepeket.

17 A 85/337 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy a tagállamok határozzák meg, esetenkénti vizsgálattal vagy az általuk megállapított határértékek vagy szempontrendszer alapján, hogy „a projektet alá kell-e vetni az 5–10. cikknek megfelelő vizsgálatnak". Ugyanezen 4. cikk (3) bekezdése leszögezi, hogy „amikor a (2) bekezdés alkalmazásában esetenkénti vizsgálatot végeznek, vagy határértékeket, illetve szempontrendszert állapítanak meg, figyelembe veszik a III. mellékletben előírt lényeges kiválasztási szempontokat" [helyesen: az esetenkénti vizsgálat, illetve a (2) bekezdés alkalmazásával megállapítandó határértékek vagy szempontrendszer megállapítása során a III. mellékletben előírt lényeges kiválasztási szempontokat kell figyelembe venni].

18 A II. melléklet 1. pontja e) pontjának hatálya alá tartoznak az „[i]ntenzív állattartás létesítményei (az I. mellékletben nem szereplő projektek)" ugyanezen melléklet 13. pontjának hatálya alá pedig az „I. és II. mellékletben felsorolt már engedélyezett, kivitelezett vagy kivitelezés alatt lévő projektek bármely olyan megváltoztatása vagy bővítése, amelynek jelentős ártalmas hatása van a környezetre". A 85/337 irányelvet a tagállamoknak 1999. március 14-ig kellett átültetniük.

A nemzeti szabályozás

19 A Katalóniai Autonóm Közösségnek a környezetvédelmi igazgatás teljes körű beavatkozásáról szóló, 1998. február 27-i 3/1998. sz. törvényének, valamint e törvény végrehajtási rendeletének – az 1999. május 18-i 136/1999 rendelet – értelmében a több mint 2000 hízósertést vagy 750 kocát számláló sertéstelepek esetén előzetes környezetvédelmi engedély szükséges, amelyhez pontos tenyésztőüzemiszennyvíz- és állatitetem-kezelési kötelezettségeket kell teljesíteni. A 200 és 2000 közötti számú sertést számláló tenyésztőüzemeknek létesítésük előtt környezetvédelmi engedéllyel kell rendelkezniük. Ugyanez a törvény előírja, hogy a már létező sertéstenyésztő üzemeknek engedélykérelmet kell benyújtaniuk helyzetük rendezéséhez.

20 Országos szinten a környezeti hatásvizsgálatról szóló, 1986. június 28-i 1302/1986 királyi rendelet módosításáról szóló, 2001. május 8-i 6/2001. sz. törvény (BOE, 2001. május 9.) előírja, hogy a több mint 2000 hízósertést vagy 750 kocát számláló sertéstelepek esetén környezeti hatásvizsgálati eljárást kell lefolytatni.

A felszín alatti vizek védelmére vonatkozó szabályozás

A közösségi szabályozás

21 A 80/68 irányelv ekként rendelkezik:

„A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy:

[...]

b) korlátozzák a II. listán szereplő anyagok felszín alatti vízbe történő bevezetését úgy, hogy elkerüljék az ilyen vizeknek ezekkel az anyagokkal való szennyezését."

22 E II. lista 3. pontja említi az „[o]lyan anyagok[at], amelyek káros hatásúak a felszín alatti víz ízére és/vagy szagára és [az] olyan vegyületek[et], amelyek hajlamosak ilyen anyagok képzésére ilyen vízben, és hajlamosak arra, hogy alkalmatlanná tegyék azt emberi fogyasztásra" [helyesen: amelyek a felszín alatti vizekben ilyen anyagokat képezhetnek, és e vizeket emberi fogyasztásra alkalmatlanná tehetik].

23 A 80/68 irányelv 5. cikke többek között előírja, hogy a tagállamok előzetes vizsgálatnak vetik alá a II. listán szereplő anyagokat tartalmazó közvetlen bevezetéseket, és megadhatják az engedélyt, feltéve, hogy minden olyan műszaki óvintézkedést betartanak, amellyel a felszín alatti víz ezen anyagokkal történő szennyezése megakadályozható.

24 Ezen irányelv 7. cikkének értelmében „a 4. és 5. cikkben meghatározott előzetes vizsgálatok kiterjednek a szóban forgó terület hidrogeológiai adottságaira, a földtani közeg lehetséges tisztítóképességére és a bevezetésből eredő szennyezés, illetve a felszín alatti víz minősége változásának kockázatára, és lehetővé teszik annak megállapítását, hogy az anyagoknak a felszín alatti vízbe történő bevezetése megfelelő megoldás-e a környezet szempontjából".

A nemzeti szabályozás

25 A jelen ügyben a Bíróságnak nincs tudomása olyan nemzeti jogszabályról, amelynek különös célja a 80/68 irányelv átültetése.

Az emberi fogyasztásra szánt víz minőségére vonatkozó szabályozás

A közösségi szabályozás

26 A 80/778 irányelv 2. cikke előírja:

„Ennek az irányelvnek az alkalmazásában emberi fogyasztásra szánt víz minden, eredeti állapotában vagy kezelés utáni állapotban e célra szánt víz, az eredetétől függetlenül,

— legyen az fogyasztásra szolgáltatott víz

vagy

— élelmiszergyártó vállalkozásokban az emberi fogyasztásra szánt termékek vagy anyagok gyártásához, feldolgozásához, tartósításához vagy forgalmazásához használt

és

— az élelmiszer-végtermék egészségességét befolyásoló víz." [nem hivatalos fordítás]

27 Ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A tagállamok meghatározzák az I. mellékletben foglalt, az emberi fogyasztásra szánt vízre alkalmazandó paraméterek értékeit." [nem hivatalos fordítás]

28 Ugyanezen cikk (6) bekezdése kimondja, hogy „[a] tagállamok meghozzák a szükséges rendelkezéseket annak érdekében, hogy az emberi fogyasztásra szánt víz legalább az I. mellékletben írt követelményeknek megfeleljen." [nem hivatalos fordítás]

29 Az I. melléklet C. részének 20. pontja előírja, hogy a „nitrát" legnagyobb megengedett koncentrációja 50 mg/l.

A nemzeti szabályozás

30 A jelen keresettel érintett területet a Katalóniai Autonóm Közösség 1998. október 21-i 283/1998 rendelete veszélyeztetetté nyilvánította. E jogszabály alapján, az emberi fogyasztásra szánt víz minőségének biztosítása végett hozták meg a nitrátszennyezéssel érintett közellátási források tárgyában kivételes intézkedések elfogadásáról szóló, 2000. május 2-i 167/2000 rendeletet.

A pert megelőző eljárás

31 A Bizottság 2000-ben bejelentést kapott a Ter folyó torkolatánál, a Gerona körzetben lévő Baix Ter talajvizének és az ugyanezen körzetben lévő Empordà több községe vezetékes vizének szennyezettségéről. A bejelentő előadta, hogy a több anyaggal, különösen nitráttal való szennyezést az intenzív sertéstenyésztő üzemek fejlesztése okozta, amelyek szennyvizeit közvetlenül, ellenőrzés és kezelés nélkül a vízi környezetbe vezették. Ugyanezen bejelentő megküldte a Bizottságnak az érintett vizek nitráttartalmát feltüntető mérési eredményeket, és jelezte, hogy a geronai egészségügyi kirendeltség megtagadta az e vizekre vonatkozó egyes minőségi adatok közlését.

32 A Bizottság 2000. május 2-i levelével azt kérte a spanyol hatóságoktól, hogy adják elő a bejelentéssel kapcsolatos észrevételeiket, és közöljék a Bizottsággal a kérdéses tenyésztőüzemre és a Baix Ter talajvízének állapotára vonatkozó adatokat.

33 A spanyol hatóságok 2000. július 13-i levelükben több jelentést küldtek, amelyeket a Katalóniai Autonóm Közösség Környezetvédelmi Igazgatósága készített. Válaszukban előadták, hogy a mezőgazdasági hulladékok nem tartoznak a 75/442 irányelv hatálya alá, és hogy a környezeti hatások 85/337 irányelvben előírt vizsgálata nem terjed ki a kérdéses tevékenységre. A válaszhoz mellékelt iratok azt tartalmazták, hogy a tenyésztőüzemekből származó kibocsátások ellenőrzését követően szankció kiszabására irányuló eljárások indultak, és hogy a talajvíz nitrátszennyezettsége növekedett, mivel a 2000. év első negyedévében vett minták fele nem felelt meg a legfeljebb 50 mg/l-es koncentrációnak. A 80/778 irányelvet illetően a spanyol hatóságok a 167/2000 rendeletet említették.

34 Mivel a Bizottság úgy vélte, hogy a spanyol hatóságok megsértik a 75/442, a 85/337, a 80/68 és a 80/778 irányelvet – a 85/337 irányelvet eredeti szövegében is –, a Bizottság 2000. október 25-én felszólító levelet intézett a Spanyol Királysághoz.

35 Erre a spanyol hatóságok a 2001. február 1-jei és 15-i levelükkel válaszoltak, és megküldték a Bizottságnak a Katalóniai Autonóm Közösség Környezetvédelmi Igazgatósága által készített jelentést, amelyben a katalán közigazgatás kijelentette, hogy tudomása van a Baix Ter-i nitrátszennyezés problémájáról. A spanyol hatóságok elismerték, hogy az érintett talajvíz nitrátkoncentrációja hat községben meghaladta az 50 mg/l-es határértéket. Kijelentették azonban, hogy a 283/98 rendelet a kérdéses területet Katalónia veszélyeztetett területévé nyilvánította a mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezést illetően, és hogy az e szennyezéssel veszélyeztetett területekre a kormány 2000. április 3-án vízgazdálkodási intézkedési programot fogadott el. A spanyol hatóságok azt is közölték, hogy a helyes mezőgazdasági gyakorlatról szóló, 1998. október 22-én elfogadott szabályzat kötelező az érintett területre, akárcsak a veszélyeztetett területekre alkalmazandó mezőgazdasági intézkedési programról szóló 205/2000 rendelet. A 75/442 és a 80/68 irányelvről szólva a spanyol hatóságok kijelentették, hogy ezeket nem szegték meg, mivel minden érintett sertéstenyésztő üzemet olyan eljárásnak vetettek alá, amely biztosítja a helyes hulladékkezelést.

36 A spanyol hatóságok 2001. március 15-i levelükkel megküldték a Bizottságnak a Katalóniai Autonóm Közösség Egészségügyi és Társadalombiztosítási Igazgatósága által készített egészségügyi jelentést, amely kimutatta, hogy a talajvíz nitrátkoncentrációja az érintett területen több községben, valamint sok kútban meghaladja az 50 mg/l-es határértéket.

37 Mivel a Bizottság úgy vélte, hogy az így előadott válasz még mindig nem kielégítő, 2001. július 26-i levelében indokolással ellátott véleményt intézett a Spanyol Királysághoz, és felhívta, hogy e vélemény átvételétől számított két hónapon belüli tegye meg a kötelezettségei teljesítéséhez szükséges intézkedéseket.

38 A spanyol hatóságok 2001. december 3-i levelükben válaszoltak az indokolással ellátott véleményre, és megküldték a Bizottságnak a Katalóniai Autonóm Közösség Környezetvédelmi Igazgatósága által készített újabb jelentést. E jelentésben először is kijelentették, hogy az érintett sertéstenyésztő üzemek helyzetének rendezésére irányuló eljárások folyamatban vannak, és hogy az ezek keretében a működési engedély megadását vagy megtagadását megelőzően készített környezetvédelmi jelentéseket közzétették. Utaltak az üzemek meglévő vizsgálati tervére és a szankció kiszabására irányuló eljárás megindítására. Hangsúlyozták, hogy a 6/2001 törvénynek megfelelően minden, több mint 2000 hízósertés és több mint 750 tenyészsertés számára hellyel rendelkező új intenzív sertéstenyésztést végző üzemre nézve környezeti hatásvizsgálatot folytattak le. Végül elismerték, hogy a kérdéses területen öt községben, amelyek lakosságszáma a Katalóniai Autonóm Közösség Közegészségügyi Igazgatósága által készített 2001 szeptember 14-i jelentés szerint 1424 fő, meghaladták a legnagyobb megengedett nitrátkoncentrációt.

39 Mivel a Bizottság úgy vélte, hogy a Spanyol Királyság még mindig nem tette meg a kötelezettségei teljesítéséhez szükséges intézkedéseket, benyújtotta a jelen keresetet.

40 A Spanyol Királyság azt kéri, hogy a Bíróság utasítsa el e kereset, és a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

A keresetről

A 75/442 irányelv megsértésére alapított kifogásokról

A felek érvei

41 A Bizottság előadja, hogy a vitás üzem jelentős mennyiségű hulladékot termel, többek között hígtrágyát és állati tetemeket, és a hulladékok – az általuk kiváltott

valamennyi környezetkárosítási kockázatra vonatkozó más közösségi jogszabály hiányában – a 75/442 irányelv hatálya alá tartoznak.

42 A Bizottság álláspontja szerint a Baix Ter-i talajvíz szennyezését, amelyet a spanyol hatóságok a 2001. február 1-jei és 15-i, 2001. március 15-i és 2001. december 3-i levelükben elismernek, a növekvő mennyiségű hígtrágya kezelés és ellenőrzés nélküli, a szóban forgó irányelv 4. cikkét sértő kibocsátása okozza. Ezt több elemzés is megerősíti. A Baix Ter-i hidrogeológiai egységben a vízben lévő nitrát átlagos mennyisége 61 mg/l, vagyis több, mint a legnagyobb megengedett koncentráció.

43 A Bizottság továbbá azt állítja, hogy az indokolással ellátott véleményben kitűzött határidő lejártakor az érintett sertéstenyésztő üzemek az ugyanezen irányelv 9. cikkében előírt engedély nélkül működtek. A spanyol hatóságok ezt elismerték, kijelentve, hogy számos üzem helyzete rendezés alatt áll; ez pedig a Bizottság szerint azt bizonyítja, hogy a spanyol hatóságok által hivatkozott nemzeti szabályozást nem tartották be.

44 A hatáskörrel rendelkező hatóságok az érintett terület sertéstartó üzemeiben – szám szerint körülbelül 200 üzemben – nem végeztek alkalmas és tényleges időszakos ellenőrzéseket, és ezzel megsértették a 75/442 irányelv 13. cikkét. A spanyol hatóságok csupán az 1994–1998. évekre vonatkozó táblázatot mutatták be, és egy ellenőrzési tervről, valamint néhány szankció kiszabására irányuló eljárásról adtak számot.

45 A spanyol kormány vitatja a sertés-hígtrágya 75/442 irányelv szerinti hulladékként való minősítését. A hígtrágyát a termőföldön ásványi anyaggal kevert szervestrá-

gyaként használják, így az szerinte nem hulladéknak, hanem nyersanyagnak minősül. A nyersanyagként használt hígtrágya a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló, 1991. december 12-i 91/676/EGK tanácsi irányelv (HL L 375., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 68. o.) hatálya alá tartozik; ezen irányelv célja a mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés megelőzése.

46 A spanyol kormány közli továbbá, hogy a 91/676 irányelvet a 75/442 irányelv 2. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „más jogszabálynak" kell tekinteni, amely a sertés-hígtrágyát kiveszi ez utóbbi irányelv hatálya alól. Ha feltételezzük, hogy e „más jogszabály" fogalma értelmezhető akként, hogy nemzeti jogszabályt is magában foglalhat, akkor a 261/1996 és a 324/2000 királyi rendelet e fogalomba tartozónak tekintendő.

47 Másodlagosan, abban az esetben, ha a Bíróság a hígtrágyát a 75/442 irányelv hatálya alá tartozónak tekintené, a spanyol kormány úgy véli, hogy a Bizottság, amelynek bizonyítania kell az általa előadott tények helytállóságát, nem bizonyította ezen irányelv megszegését. A spanyol hatóságok eljárása az ügyben határozott volt, és kézzelfogható eredményeket hozott.

48 Válaszbeadványában a Bizottság előadja, hogy a 75/442 irányelv 2. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „más jogszabály" fogalma csupán más közösségi jogszabályt jelenthet, tagállami jogszabályokat nem. A Bíróságnak tehát meg kell változtatnia a C-114/01. sz. AvestaPolarit Chrome ügyben 2003. szeptember 11-én hozott ítéletéből (EBHT 2003., I-8725. o.) eredő ítélkezési gyakorlatát, amelyben kimondta, hogy nemzeti jogszabály is lehet „más jogszabály".

49 A Bizottság mindenképpen úgy véli, hogy a meglévő spanyol szabályozás, azaz a 261/1996 és a 324/2000 királyi rendelet nem biztosítja az emberi egészségnek és a környezet védelmének a 75/442 irányelvben biztosítotthoz hasonlítható szintjét. Ezen irányelven kívül pedig nincs más, a hígtrágyára alkalmazható közösségi jogszabály. A 91/676 irányelv különös tárgyi hatályú, nem fedi le a tenyésztőüzemi szennyvíz okozta valamennyi környezeti kárt. Az állattetemeket illetően a spanyol kormány nem említette az állati hulladékok ártalmatlanítására, feldolgozására és forgalomba hozatalára, továbbá az állati eredetű, illetve halból készült takarmányok kórokozókkal szembeni védelmére vonatkozó állat-egészségügyi előírásokról, valamint a 90/425/EGK irányelv módosításáról szóló, 1990. november 27-i 90/667/EGK tanácsi irányelvet (HL L 363., 51. o.), amely szintén nem fedi le az állattetemekkel és a hulladékkezelési tevékenységgel okozott valamennyi környezeti kárt, és szintén nem minősíthető „más jogszabálynak". Így tehát egyedül a 75/442 irányelv alkalmazható a sertéstenyésztő üzemekben keletkezett hulladékra (hígtrágyára és állattetemekre).

50 A Bizottság cáfolja a spanyol kormány állítását, miszerint a hígtrágya nem hulladéknak, hanem nyersanyagnak minősül. Ezen anyag hulladékként való minősítése mellett szól, hogy hasznosítják, és hogy a hulladékok európai katalógusa említi. Egyedül a tenyésztőüzemben a helyes mezőgazdasági gyakorlatnak megfelelően trágyaként használt hígtrágya tekinthető melléktermékneк. Ez azonban nem vonatkozik a jelen keresettel érintett tenyésztőüzemekre, ezekben ugyanis a hígtrágya túl nagy mennyiségben termelődik ahhoz, hogy csak e célra használják.

51 Végül a Bizottság úgy véli, hogy elegendő ténnyel bizonyította azt, hogy a spanyol hatóságok nem teljesítették a 75/442 irányelvből eredő kötelezettségeiket.

52 Viszonválaszában a spanyol kormány kijelenti: számára nem tűnik helyesnek a Bíróság által a „más jogszabály" fogalmáról az AvestaPolarit Chrome ügyben hozott, fent hivatkozott ítéletben kifejtett értelmezés megkérdőjelezése.

53 A spanyol kormány arra hivatkozik, hogy a belső jog egésze, azaz egyfelől országosan a veszélyeztetett területekre a 261/1996 királyi rendelet, az egyéb területekre a 324/2000 királyi rendelet és kiegészítő jelleggel a 10/1998. sz. törvény, másfelől a Katalóniai Autonóm Közösség által az állattenyésztési hulladékokról (kezelési terv, kezelési könyv, kijuttatási és üzemen kívüli szállítási szabályok, engedélyeztetési és szankciós rendszer) alkotott teljes szabályozás a 75/442 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében vett „más jogszabálynak" minősül, így tehát ez utóbbi irányelv nem alkalmazható. A Bizottság helytelenül hivatkozott válaszbeadványában az állati tetemekre, mivel a jelen kereset tárgya az állattenyésztési hulladék okozta vízszennyezés.

54 A spanyol kormány előadja, hogy közösségi szinten a 91/676 irányelv szabályozza a tenyésztőüzemi szennyvíz mezőgazdasági újrahasznosítását. Ezzel szemben a 90/667 irányelv nem alkalmazható a hígtrágyára, mivel az állati ürülék ki van zárva a hatálya alól. A hígtrágya valóban melléktermék, ha a helyes mezőgazdasági gyakorlatnak megfelelően trágyaként használják. Az, hogy könnyen forgalomba hozható, még termelési területén kívül is, bizonyítja, hogy nem tartozik a 75/442 irányelv értelmében vett „hulladék" fogalmába. Az állati tetemeket illetően a nem emberi fogyasztásra szánt állati melléktermékekre vonatkozó egészségügyi előírások megállapításáról szóló, 2002. október 3-i 1774/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 273., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 37. kötet, 92. o.) az alkalmazandó különös jogszabály.

55 Végül a spanyol kormány hangsúlyozza, hogy a katalán hatóságok intézkedéseket hajtottak végre a mezőgazdasági termelők hulladék és tenyészeti szennyvíz megfelelő kezeléséről való képzésére, és hogy a fölös ürülék kezelésére támogatják a komposztáló üzemek létesítését. Már tizenkét ilyen üzem működik, tíz pedig engedélyezésre váró tervként létezik.

A Bíróság álláspontja

56 Bevezetésként tisztázni kell, hogy keresetében a Bizottság a kérdéses sertéstenyésztő üzemekben keletkező hulladékok között kifejezetten megemlítette az állati tetemeket. A 75/442 irányelv megsértésére alapított kifogások tehát nem csupán azokra a kötelezettségszegésekre vonatkoznak, amelyekért az ezen üzemekben termelődő hígtrágya kezelése tekintetében a spanyol hatóságok a felelősek, hanem az említett irányelv állati tetemekre vonatkozó több rendelkezése alkalmazásának hiányára is.

57 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 75/442 irányelv értelmében vett „hulladék" fogalmának tárgyi hatálya az ezen irányelv 1. cikke a) pontjának első bekezdésében írt „megválik" kifejezés jelentésétől függ (lásd a C-129/96. sz., Inter-Environnement Wallonie ügyben 1997. december 18-án hozott ítélet [EBHT 1997., I-7411. o.] 26. pontját).

58 Egyes esetekben valamely dolog, anyag, illetve kitermelésből vagy gyártásból származó nyersanyag, amely nem elsősorban termelésre szolgál, nem maradéknak, hanem melléktermékneк számít, amelytől a vállalkozás nem a 75/442 irányelv 1. cikke a) pontjának első bekezdése értelmében „megválni" szándékozik, hanem amelyet később számára kedvező feltételekkel, előzetes feldolgozási művelet nélkül fel kíván használni vagy forgalomba kíván hozni. Ilyen esetben semmi nem indokolja, hogy ezen irányelvnek a hulladékok ártalmatlanítását és hasznosítását szabályozó rendelkezéseit olyan javakra, anyagokra, nyersanyagokra alkalmazzák, amelyek gazdasági szempontból bármiféle feldolgozástól függetlenül termékértékkel bírnak, és amelyek – mint olyanok – az e termékekre vonatkozó jogszabályok hatálya alá tartoznak, feltéve, hogy ez az újrahasznosítás nem csupán esetleges, hanem bizonyos, előzetes átalakítás nélküli, és illeszkedik a termelési folyamatba (lásd a C-9/00. sz., Palin Granit és Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus ügyben 2002. április 18-án hozott ítélet [EBHT 2002., I-3533. o.] 34–36. pontját).

59 A Bíróság akként határozott, hogy a bányászatból származó, ásványdúsítási műveletek során keletkező kőtörmelék és maradék homok nem minősül a 75/442 irányelv értelmében hulladéknak, ha birtokosuk jogszerűen a bányajáratok szükséges tömedékelésére használja őket, és kellően biztosítja azonosításukat és tényleges használatukat (erről lásd az AvestaPolarit Chrome ügyben hozott, fent hivatkozott ítélet 43. pontját). A Bíróság kimondta azt is, hogy ezen irányelv értelmében a szándékosan vagy más kőolajtermék tüzelőanyagokkal egyszerre olajfinomítóban előállított és az olajfinomító vagy más ipari üzemek energiaszükségletének fedezésére tüzelőanyagként bizonyosan elhasznált petrolkoksz nem minősül hulladéknak (a C-235/02. sz., Saetti és Frediani ügyben 2004. január 15-én hozott végzés [EBHT 2004., I-1005. o.] 47. pontja).

60 Mint arra a spanyol kormány helytállóan rámutatott, a tenyésztőüzemi szennyvíz ugyanezekkel a feltételekkel kerülheti el a hulladékká minősítést, ha törvényes trágyázási gyakorlat keretében, jól azonosított földeken termőföld trágyázására használják, és ha tárolása e trágyázási művelet szükségleteihez igazodva korlátozott.

61 A Bizottság állításával ellentétben ez az elemzés nem korlátozható a tenyésztőüzemi szennyvizet termelővel azonos mezőgazdasági üzemet alkotó földek trágyázására használt tenyésztőüzemi szennyvízre. Ugyanis – mint azt a Bíróság már kimondta – valamely anyag nem tekinthető a 75/442 irányelv értelmében hulladéknak, ha bizonyosan felhasználják a termelőjétől különböző gazdasági szereplők szükségleteinek kielégítésére (ebben az értelemben lásd a Saetti és Frediani ügyben hozott, fent hivatkozott végzés 47. pontját).

62 Ezzel szemben az az elemzés, miszerint egyes esetekben valamely maradékanyag nem hulladéknak, hanem melléktermékneк vagy a termelési folyamatban újra felhasználható nyersanyagnak tekintendő, nem alkalmazható a tenyészállatok tetemeire, ha az állatok az üzemben elhullottak, és nem pedig emberi fogyasztás céljára vágták le őket.

63 E tetemek ugyanis főszabályként emberi fogyasztás céljára nem használhatók újra. Ezeket a közösségi szabályozás, többek között a 90/667 irányelv – amelyet az indokolással ellátott véleményben kitűzött határidőt követően az 1774/2002 rendelet 37. cikke helyezett hatályon kívül – „állati hulladéknak" és a „veszélyes anyagok" [nem hivatalos fordítás] kategóriájába tartozó hulladéknak minősíti, és e tetemeket a tagállam engedélyével rendelkező üzemben kell feldolgozni, illetve elégetéssel vagy betemetéssel ártalmatlanítani kell. A 90/667 irányelv előírja, hogy ezeket az anyagokat az emberi táplálékláncba nem kerülő állatok táplálására fel lehet használni, de csak a tagállamok által kiadott engedélyek alapján és a hatáskörrel rendelkező hatóságok állatorvosi felügyelete alatt.

64 A kérdéses üzemben elhullott állatok tetemei semmi esetre sem használhatók olyan feltételek mellett, amelyek lehetővé tehetik, hogy kikerüljenek a hulladék 75/442 irányelv szerinti fogalma alól. E tetemek birtokosa köteles ezektől megválni, úgyhogy ezeket az anyagokat hulladéknak kell tekinteni.

65 A jelen ügyben, a kérdéses tenyésztőüzemekben keletkezett hígtrágyát illetően az iratokból kitűnik, hogy e hígtrágyát a Katalóniai Autonóm Közösség által meghatározott helyes mezőgazdasági gyakorlatnak megfelelő kijuttatási szabályok betartásával mezőgazdasági trágyának használják. A kérdéses üzemek vezetői tehát nem kívánnak megválni tőle, úgyhogy e hígtrágya a 75/442 irányelv értelmében nem minősül hulladéknak.

66 Az a körülmény, hogy a hulladékok európai katalógusában az „elsődleges mezőgazdasági termelésből származó hulladékok" között szerepel az „állati ürülék, vizelet és trágya (beleértve a szennyezett szalmát), az elkülönítetten gyűjtött és a telephelytől távol kezelt szennyvíz", nem vonhatja kétségbe e következtetést. Ugyanis a tenyésztőüzemi szennyvíz ezen általános említése nem veszi figyelembe a tenyésztőüzemi szennyvíz felhasználásának – a hulladékfogalom mérlegelése

szempontjából meghatározó – feltételeit. Emellett a hulladékok európai katalógusának mellékletében szereplő bevezető megjegyzés azt a pontosítást tartalmazza, miszerint e hulladékjegyzék „nem kimerítő", „egy anyag jegyzékbe történő felvétele nem jelenti azt, hogy az anyag minden körülmények között hulladék", és „[a] jegyzékbe való felvétel csak akkor jár joghatással, ha az anyag megfelel a hulladék meghatározásának"[nem hivatalos fordítás].

67 Így tehát a 75/442 irányelv megsértésére alapított kifogásokat – a sertés-hígtrágyát illetően – el kell utasítani.

68 Másfelől a kérdéses tenyésztőüzemből származó állattetemeket illetően, amelyeket a 75/442 irányelv értelmében hulladéknak kell tekinteni – mint azt a jelen ítélet 65. pontja tartalmazza –, a spanyol kormány előadja, hogy e tetemekre „más jogszabályok vonatkoznak", így azok ezen irányelv 2. cikke (1) bekezdése b) pontjának iii. alpontja alapján nem tartoznak ezen irányelv hatálya alá.

69 A Bíróság korábban akként határozott, hogy a „más jogszabályok" fogalma a 75/442 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjában írt valamely hulladékkategória vonatkozásában egyaránt jelenthet közösségi és nemzeti jogszabályt, amennyiben e közösségi vagy nemzeti jogszabályok e hulladékok kezeléséről szólnak, és az ezen irányelvben előírttal legalább egyenértékű környezetvédelmi szintet eredményeznek (lásd az AvestaPolarit Chrome ügyben hozott, fent hivatkozott ítélet 61. pontját).

70 Márpedig anélkül, hogy a Bizottság által a tárgyaláson az AvestaPolarit Chrome ügyben hozott, fent hivatkozott ítélettel szemben megfogalmazott bírálatra a jelen ügyben ki kellene térni, meg kell állapítani hogy a közösségi jogalkotó a 75/442 irányelvhez képest ezen irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében „más jogszabályt" alkotott az állati tetemekre vonatkozóan.

71 A 90/667 irányelv ugyanis többek között e tetemek hulladékként való kezeléséről szól. Pontos szabályokat állapít meg e hulladékkategóriára, és előírja, hogy e hulladékokat engedéllyel rendelkező üzemekben kell feldolgozni, illetve elégetéssel vagy betemetéssel ártalmatlanítani kell. Meghatározza például azokat az eseteket, amikor e hulladékokat feldolgozhatóság hiányában el kell égetni vagy be kell temetni. Így 3. cikkének (2) bekezdésében kimondja, hogy e hulladékokat el lehet égetni vagy be lehet temetni, többek között, ha „a hulladék gyűjtését a mennyiség vagy a távolság nem indokolja", és hogy „[a] betemetésnek elég mélynek kell lennie ahhoz, hogy húsevő állatok ne áshassák ki a tetemeket vagy hulladékokat, és a betemetést olyan talajban kell végezni, hogy el lehessen kerülni a talajvíz szennyezését és a környezeti ártalmakat. A tetemeket vagy hulladékokat betemetésük előtt szükség szerint a hatáskörrel rendelkező hatóság által engedélyezett megfelelő fertőtlenítőszerrel be kell hinteni" [nem hivatalos fordítás]. Ezen irányelv előírja a tagállamok által végzendő ellenőrzéseket és vizsgálatokat, 12. cikkében pedig azt, hogy a Bizottság állatorvos-szakértői bizonyos esetekben a nemzeti hatóságokkal együttműködve helyszíni ellenőrzést végezhetnek. A 1774/2002 rendelet az indokolással ellátott véleményben kitűzött határidő lejártát követően lépett hatályba, így a jelen ügyben nem alkalmazandó. A „kergemarhakórnak" nevezett egészségügyi válságot követően elfogadott rendelet pontosabb követelményeket határoz meg az állati hulladékok tárolására, kezelésére és elégetésére.

72 A 90/667 irányelv rendelkezései szabályozzák az állati tetemek kezelésének környezeti hatásait, és pontossági fokuk alapján a 75/442 irányelvvel legalább egyenértékű védelmi szintet biztosítanak. E rendelkezések tehát – a Bizottság válaszbeadványában leírtakkal ellentétben – az e hulladékkategóriára vonatkozó „más jogszabálynak" minősülnek, így ez a kategória a 75/442 irányelv hatálya alól kivettnek tekinthető, anélkül hogy vizsgálni kellene, hogy a spanyol kormány által hivatkozott nemzeti jogszabályok „más jogszabálynak" minősülnek-e.

73 A 75/442 irányelv tehát nem alkalmazható a kérdéses állattetemekre. Mivel a Bizottság csupán ezen irányelv megsértését állította, a kifogásnak az állattetemekre vonatkozó részét el kell utasítani.

74 Így tehát e kifogást teljes egészében el kell utasítani.

A 85/337 irányelv megsértésére alapított kifogásokról

A felek érvei

75 A Bizottság előadja, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a 85/337 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése eredeti szövegében sem jogosítja fel a tagállamokat arra, hogy az irányelv II. mellékletében szereplő projektfajták közül egyet vagy többet teljesen és véglegesen kizárjanak az értékelési kötelezettségből. A tagállamoknak a II. mellékletben írt projektek kijelölésére vonatkozó mérlegelési jogkörét ugyanis korlátozza az a kötelezettség, hogy minden olyan projekt esetében hatásvizsgálatot kell lefolytatniuk, amely – többek között jellege, mérete vagy helyszíne folytán – jelentős környezeti hatással járhat. A Bíróság már megállapította, hogy a Spanyol Királyság nem teljesítette az e rendelkezéseken alapuló kötelezettségeit (a C-474/99. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2002. június 13-án hozott ítélet [EBHT 2002., I-5293. o.]).

76 A jelen ügyben, a sertéstenyésztő üzemek negatív környezeti hatásaira figyelemmel, különösen a vízszennyezésre és a kellemetlen szagokra, ezen üzemek méretére és egyazon területen rendkívül nagy számára, az üzemeknek a 91/676 irányelv alapján a spanyol hatóságok által veszélyeztetettnek nyilvánított területen való elhelyezkedésére, az előzetes hatásvizsgálati eljárásokat le kellett volna folytatni. Ezt a spanyol hatóságok az indokolással ellátott véleményre adott válaszukhoz mellékelt 2001. október 31-i jelentésben elismerték.

77 A Bizottság tehát azt állítja, hogy a Spanyol Királyság megszegte a 85/337 irányelv 2. cikkét és 4. cikkének (2) bekezdését, az irányelv eredeti szövegét tekintve is, attól függően, hogy az érintett projektek engedélykérelmének vagy módosításának időpontja 1999. március 14., vagyis a 97/11 irányelvvel történt módosítások hatálybalépésének időpontja előtti vagy utáni.

78 A spanyol kormány úgy véli, hogy a Bizottság nem pontosította, a két szövegváltozat melyikére vonatkozik a kötelezettségszegés, így a kifogás elfogadhatatlan.

79 A spanyol kormány másodlagosan úgy véli, hogy e kifogást el kell utasítani. A Baix Ter régió sertéstenyésztő üzemeinek üzemeltetői 2000 és 2003 között tizenkét engedélykérelmet és környezetvédelmi engedély iránti kérelmet nyújtottak be, e kérelmek közül kilenc a meglévő üzemek helyzetének rendezésére vonatkozott. Tehát csak három ügy vonatkozott ténylegesen új tenyésztőkapacitás létesítésére. E kérelmek közül négy ügyében elutasító határozatot hoztak.

80 Válaszbeadványában a Bizottság arra hivatkozik, hogy pontosan megjelölte, hogy a spanyol hatóságok a 85/337 irányelvet a tenyésztőüzemek megnyitásának vagy kibővítésének időpontjától függően eredeti szövegében is megszegték. A kifogás tehát igenis elfogadható. Érdemben pedig a spanyol kormány nem vitatja az e kifogás alapjául szolgáló érvelést.

81 Viszonválaszában a spanyol kormány fenntartja, hogy a Bizottság állításai az érintett üzemek számát tekintve – 1989-ben 387 üzem – pontatlanok, ezért a kifogás elfogadhatatlan.

A Bíróság álláspontja

82 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság az EK 226. cikk alapján benyújtott valamennyi keresetlevélben köteles közölni a Bíróság által elbírálandó pontos kifogásait, valamint – legalábbis összefoglaló jelleggel – a kifogásokat megalapozó ténybeli vagy jogi adatokat (lásd különösen a C-375/95. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 1997. október 23-án hozott ítéletének [EBHT 1997., I-5981. o.] 35. pontját és a C-202/99. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2001. november 29-én hozott ítéletének [EBHT 2001., I-9319. o.] 20. pontját).

83 A jelen ügyben is ez a helyzet.

84 A Bizottság ugyanis azt állítja, hogy kifogásai a Baix Ter régióbeli sertéstenyésztő üzemek környezeti hatásai előzetes vizsgálatának elmaradására vonatkoznak, és több üzemet pontosan megjelöl példaként, amelyeket ilyen vizsgálatnak kellett volna alávetni, és közli, hogy az állítólagosan megsértett irányelv a 85/337 irányelv-e, vagy annak eredeti szövege, attól függően, hogy az érintett projektek engedélykérelmének vagy módosításának időpontja 1999. március 14., vagyis a 97/11 irányelvvel történt módosítások hatálybalépésének időpontja előtti vagy utáni.

85 Így e kifogásokat kellő pontossággal terjesztették elő ahhoz, hogy a Spanyol Királyság előadhassa védekezését, következésképpen e kifogások elfogadhatók.

86 Az 1999. március 14. előtt létesített vagy módosított üzemekről szólva a Bizottság helytállóan adja elő, hogy a kivitelezési vagy átalakítási projekteket, noha a 85/337 irányelv eredeti szövegének II. mellékletében szerepelnek, ugyanezen irányelv 2. cikkének (1) bekezdése alapján, jellemzőikre tekintettel előzetes környezeti hatásvizsgálatnak kellett volna alávetni.

87 Ugyanis bár a 85/337 irányelv eredeti szövege 4. cikkének (2) bekezdése széles mérlegelési jogkört juttat a tagállamoknak annak meghatározásában, hogy az ezen irányelv II. mellékletében felsorolt projektfajtákat vizsgálatnak kell-e alávetni, illetve az érvényesítendő szempontok és/vagy határértékek meghatározásában, e mérlegelési jogkört azonban ugyanezen irányelv 2. cikkének (1) bekezdésében írt azon kötelezettség korlátozza, miszerint a jellegüknél, méretüknél vagy elhelyezkedésüknél fogva a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló projektek esetében hatásvizsgálatot kell végezni (ebben az értelemben lásd a C-72/95. sz., Kraaijeveld és társai ügyben 1996. október 24-én hozott ítélet [EBHT 1996., I-5403. o.] 50. pontját, a C-392/96. sz., Bizottság kontra Írország ügyben 1999. szeptember 21-én hozott ítélet [EBHT 1999., I-5901. o.] 64. pontját és a Bizottság kontra Spanyolország ügyben hozott, fent hivatkozott ítélet 30. és 31. pontját). Mint azt a Bíróság kimondta, a tagállamok a II. mellékletben szereplő projektfajták közül egyet vagy többet nem zárhatnak ki teljesen és véglegesen az értékelési kötelezettségből (ebben az értelemben lásd a C-133/94. sz., Bizottság kontra Belgium ügyben 1996. május 2-án hozott ítélet [EBHT 1996., I-2323. o.] 41–43. pontját).

88 A jelen ügyben az érintett üzemeket jellegük miatt hatásvizsgálatnak kellett volna alávetni. Ezen üzemek számbeli nagyságrendje, a spanyol hatóságok által a 91/676 irányelv alapján 1998-ban veszélyeztetetté nyilvánított területen való elhelyezkedésük, az adott területen való viszonylag nagy számuk és az ilyen típusú tenyésztőüzemekhez fűződő különleges hátrányok szükségessé tették volna e vizsgálat elvégzését.

89 Márpedig a spanyol kormány semmiféle, a kérdéses sertéstenyésztő üzemekben 1999. március 14. előtt lefolytatott előzetes vizsgálati eljárásról nem adott számot. A pert megelőző eljárásban előadta, hogy az akkor hatályos nemzeti szabályozás nem írta elő, hogy a kérdéses tevékenységeket környezeti hatásvizsgálatnak kell alávetni. A Bíróság előtt kifejtett érvei csak az 1999. március 14. után hatályba lépett nemzeti rendelkezések Baix Ter régióbeli végrehajtására vonatkoznak.

90 Így tehát a 85/337 irányelv eredeti szövegének megsértésére alapított kifogásoknak helyt kell adni.

91 Másfelől az 1999. március 14., vagyis a 97/11 irányelvvel történt módosítások hatálybalépése után létesített vagy átalakított tenyésztőüzemeket illetően meg kell állapítani, hogy a 85/337 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének rendelkezései előírják, hogy a tagállamok határozzák meg, esetenkénti vizsgálattal vagy az általuk megállapított határértékek vagy szempontrendszer alapján, hogy az ezen irányelv II. mellékletében említett projekteket, amelyek között az ugyanezen irányelv I. mellékletében írtakon kívüli intenzív tenyésztőüzemek is szerepelnek, alá kell-e vetni hatásvizsgálatnak.

92 E rendelkezések hatálya lényegében megegyezik a 85/337 irányelv 4. cikke (2) bekezdése eredeti szövegének hatályával. Nem módosítják az ugyanezen irányelv 2. cikkének (1) bekezdésében kimondott általános szabályt, miszerint a jellegüknél, méretüknél vagy elhelyezkedésüknél fogva a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló projektek esetében hatásvizsgálatot kell végezni. Következésképpen a 97/11 irányelvvel történt módosítások hatálybalépése nem érintette a spanyol hatóságoknak az érintett tenyésztőüzemekben elvégzendő ilyen vizsgálatok biztosítására vonatkozó kötelezettségét.

93 Azonban a spanyol kormány előadja, hogy a 3/1998. sz. törvénynek és végrehajtási rendeletének megfelelően a több mint 2000 hízósertést vagy 750 kocát számláló sertéstelepek esetén előzetes környezetvédelmi engedély szükséges, amelyhez pontos szervesrágya-kezelési és állatitetem-kezelési kötelezettségeket kell teljesíteni. A 200–2000 sertést számláló tenyésztőüzemeknek létesítésük előtt környezetvédelmi engedéllyel kell rendelkezniük. Ugyanez a törvény előírja, hogy a már létező sertéstenyésztő üzemeknek helyzetük rendezéséhez engedélykérelmet kell benyújtaniuk.

94 A spanyol kormány álláspontja szerint csupán három, e törvény alapján előterjesztett kérelem vonatkozik új tenyésztőkapacitás létesítésére. Tehát minden új létesítményre nyújtottak be engedélyezés vagy környezetvédelmi engedély iránti kérelmet, és ezek közül a legjelentősebb létesítményeket a jelen ítélet 93. pontjában kifejtett szempontok szerint hatásvizsgálatnak vetették alá.

95 A spanyol kormány előadja azt is, hogy a Baix Ter régió jelen keresettel érintett községeiben a sertéstenyésztő üzemek száma az 1989-es 387-ről 1999-ben 197-re csökkent. E szám ez utóbbi év óta enyhén emelkedett, ám az állatok száma határozottan csökkent, mégpedig 12017-re. A spanyol hatóságok tevékenysége többek között 63, pénzbírság alkalmazásával befejezett szankció kiszabására irányuló eljárás indításában nyilvánult meg.

96 Márpedig a Bizottság nem vitatja a Katalán Autonóm Közösség által alkotott szabályozással megállapított határértékek megalapozottságát. És bár vitatja a 3/1998. sz. törvény alapján tett intézkedések hatásosságát, nem bizonyítja, hogy egyes üzemeket 1999. március 14. után hatásvizsgálat elvégzése nélkül létesítettek vagy alakítottak át. A Bizottság állításával ellentétben a spanyol hatóságok nem ismerték el, hogy üzemek ilyen helyzetben lettek volna. E hatóságok csak azt ismerték el, hogy a 3/1998. sz. törvénynek és végrehajtási rendeletének a hatálybalépése előtt létesített üzemeket nem vetették alá hatásvizsgálatnak, és hogy azok közül egyesek tekintetében engedélyezési eljárás folyik, amely adott esetben helyzetük rendezéséhez vezethet.

97 E helyzetben nem állapítható meg, hogy a Spanyol Királyság nem teljesítette a 85/337 irányelv 2. cikke és 4. cikkének (2) bekezdése alapján fennálló kötelezettségeit. Az e rendelkezések megsértésére alapított kifogásokat tehát el kell utasítani.

98 Az eddigiekből az következik, hogy a Bizottságnak a Baix Ter régióbeli sertéstenyésztő telepek környezeti hatásvizsgálatára vonatkozó kötelezettség megszegésére alapított kifogásai csupán a 85/337 irányelv 2. cikke és 4. cikke (2) bekezdése eredeti szövegének megsértése tekintetében megalapozottak.

A 80/68 irányelv megsértésére alapított kifogásokról

99 A Bizottság előadja, hogy a hígtrágya a felszín alatti vizek ízére és/vagy szagára hatással lévő anyag, így a 80/68 irányelv II. listájának hatálya alá tartozik. Következésképpen a szennyezéssel érintett területeken, ahol a sertéstenyésztő üzemek létesültek, a 80/68 irányelv 3. cikkének b) pontja, 5. cikkének (1) bekezdése és 7. cikke alapján előzetes vizsgálatokból és hidrogeológiai tanulmányok készítéséből álló engedélyezési eljárást kellett volna lefolytatni, ez azonban nem történt meg. A hígtrágya ellenőrizetlen bevezetését és beszivárgását a spanyol hatóságok által a kérdéses üzemek vezetői ellen indított szankció kiszabására irányuló eljárásokban kimutatták.

100 Meg kell azonban állapítani egyrészt, hogy a hígtrágyával történő trágyázás általában helyes mezőgazdasági gyakorlat, nem pedig „ezeknek az anyagoknak" ezen irányelv 5. cikke értelmében vett „ártalmatlanítás[a] [...] vagy ártalmatlanítási [...] célú tárolás [a]".

101 Másrészt, még ha elfogadjuk is, hogy a hígtrágya szétszórása hatással van a felszín alatti vizek ízére és/vagy szagára, és a víz szennyezését eredményezheti, a vizek tenyésztőüzemi szennyvíz okozta szennyezés elleni védelmének rendszere közösségi szinten nem a 80/68, hanem a 91/676 irányelven alapul. Ez utóbbi irányelv különös célja ugyanis az állattartó telepek szennyvizeinek termőföldön történő elhelyezéséből

vagy kibocsátásából és a műtrágya túlzott használatából eredő vízszennyezés elleni küzdelem. Az irányelvben előírt védelmi rendszert a tagállamoknak alkalmazniuk kell a mezőgazdasági termelőkkel szemben, és e rendszer tartalmazza a szennyvízbefogadó környezet többé-kevésbé veszélyeztetett voltát figyelembe vevő intézkedéseket.

102 Márpedig ha a 80/68 irányelv 5. cikkét akként értelmeznénk, hogy a tagállamoknak hidrogeológiai tanulmány készítését tartalmazó előzetes vizsgálatnak kell alávetniük minden hígtrágya-használatot, vagy ennél általánosabban, a tenyésztőüzemi szennyvíz minden mezőgazdasági használatát, ebből, az érintett területtől függetlenül, kiterjedt vizsgálati kötelezettségek következnének. E kötelezettségek egyértelműen szigorúbbak lennének, mint amelyeket a közösségi jogalkotó a mezőgazdaság területén a 91/676 irányelvvel a tagállamok számára elő kívánt írni. A 80/68 irányelv védelmi rendszere részben felváltaná a 91/676 irányelvvel létesített különös védelmi rendszert.

103 A 80/68 irányelv ilyen értelmezése tehát nem fogadható el.

104 Következésképpen a spanyol hatóságok ezen irányelv alapján nem voltak kötelesek sem a kérdéses tenyésztőüzemek hígtrágyája tekintetében az ezen irányelvben előírt engedélyezési eljárás lefolytatására, sem az érintett területet érintő hidrogeológiai tanulmány készítésére.

105 Így tehát a 80/68 irányelv megszegésére alapított kifogást el kell utasítani.

A 80/778 irányelv megsértésére alapított kifogásokról

A felek érvei

106 A Bizottság előadja, hogy a Baix Ter régió több községében a legnagyobb nitrátkoncentráció több ízben meghaladta a 80/778 irányelv I. melléklete C. részének 20. pontjában írt 50 mg/l-t, és ezt a spanyol hatóságok a 2000. július 13-i, a 2001. február 1-jei és 15-i, a 2001. március 15-i, a 2001. december 3-i és a 2002. január 29-i levelükben el is ismerték.

107 A spanyol kormány előadja, hogy a Katalóniai Autonóm Közösség tervet fogadott el a vizek nitrátszennyezésének megszüntetésére; ez tanulmányokban, számos elemzésben és a katalán vízügyi ügynökség oltalma alatt hozott, a vízkivételi helyek védelmére irányuló intézkedésekben nyilvánul meg. A Baix Ter régióban megfigyelési hálózatot létesítettek 28 háromhavonkénti elemzési ponttal. 2003-ban ezen elemzések 73%-a 50 mg/l-nél alacsonyabb nitrátkoncentrációt mutatott ki. Ehhez hasonló erőfeszítéseket tettek a Gerona körzet felszín alatti vizei nitrogénószszetevőinek elemzése tekintetében is. E tevékenységek most még elégtelen eredményét részben az elmúlt években Katalóniában jelentkezett komoly szárazság magyarázza. Továbbá a tenyésztőüzemeket szigorúbban ellenőrzik. Több községben 2002-ben munkálatok folytak az ivóvízellátás gondjainak enyhítésére. Hamarosan a többi hálózatban észlelt problémák is megoldódnak.

A Bíróság álláspontja

108 Mint azt a Bíróság kimondta: a 80/778 irányelv 7. cikkének (6) bekezdése nem csupán gondossági, hanem eredménykötelmet tartalmaz (a C-316/00. sz., Bizottság kontra Írország ügyben 2002. november 14-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-10527. o.] 37. pontja).

109 Márpedig a spanyol kormány nem vitatja, hogy a jelen keresettel érintett területen az elemzett vízminták 30–40%-a a 80/778 irányelv I. melléklete C. részének 20. pontjában meghatározott 50 mg/l felső határértéknek meg nem felelő nitrátkoncentrációt tartalmaz. A spanyol kormány elismeri, hogy egyes – így különösen az Albons, Parlavà, Rupià és Foixà – községekben a nitrátok tekintetében nem tartják be az ezen irányelven alapuló kötelezettségeket.

110 Úgy tűnik, a spanyol hatóságok által tett intézkedések általában javították a Baix Ter régióban az emberi fogyasztásra szánt víz minőségét, azonban nem bizonyítják a 80/778 irányelv 7. cikkének (6) bekezdésén alapuló kötelezettségek betartását.

111 A spanyol kormány által előadott azon körülmény, hogy az érintett lakosság egészségi kockázata a tájékoztatási kampányoknak köszönhetően csökkent, semmiképpen nem menti fel a spanyol hatóságokat a 80/778 irányelv alapján őket terhelő eredménykötelem alól.

112 Így tehát a 80/778 irányelv megsértésére alapított kifogások megalapozottak.

113 Az eddigiekből az következik, hogy a Spanyol Királyság:

— mivel a Baix Ter régióban lévő sertéstenyésztő üzemek építését megelőzően vagy azok átalakításakor a 85/337 irányelv eredeti szövegének 2. cikkét és

4. cikkének (2) bekezdését megsértve nem végzett környezeti hatásvizsgálatot,

— mivel a 80/778 irányelv 7. cikke (6) bekezdésének megsértésével a Baix Ter régió több vízközmű-hálózatában meghaladta ezen irányelv I. melléklete C. részének 20. pontjában a „nitrátok" paraméterre előírt legnagyobb megengedett koncentrációt,

nem teljesítette az említett irányelvekből eredő kötelezettségeit.

114 A keresetet ezt meghaladóan el kell utasítani.

A költségekről

115 Az eljárási szabályzat 69. cikkének 2. §-a alapján a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Ugyanezen eljárási szabályzat 69. cikkének 3. §-a alapján részleges pernyertesség, illetve kivételes körülmények fennállása esetén a Bíróság elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását, vagy határozhat úgy, hogy mindegyik fél maga viselje saját költségeit.

116 A jelen eljárásban figyelembe kell venni, hogy a Bíróság a keresetnek nem a Bizottság által állított kötelezettségszegés egészét illetően adott helyt.

117 Ezért a Spanyol Királyságot az összes költség kétharmadának viselésére kell kötelezni. A Bizottságot a maradék egyharmad viselésére kell kötelezni.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

1) **A Spanyol Királyság, mivel a Baix Ter régióban lévő sertéstenyésztő üzemek építését megelőzően vagy azok átalakításakor az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK tanácsi irányelv 2. cikkét és 4. cikkének (2) bekezdését megsértve nem végzett környezeti hatásvizsgálatot, és mivel az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló, 1980. július 15-i 80/778/EGK tanácsi irányelv 7. cikke (6) bekezdésének megsértésével a Baix Ter régió több vízközmű-hálózatában meghaladta a szóban forgó irányelv I. melléklete C. részének 20. pontjában a „nitrátok" paraméterre előírt legnagyobb megengedett koncentrációt, nem teljesítette az említett irányelvekből eredő kötelezettségeit.**

2) **A Bíróság a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.**

3) **A Bíróság a Spanyol Királyságot kötelezi az összes költség kétharmadának viselésére. A Bíróság a Bizottságot kötelezi a költségek maradék egyharmadának viselésére.**

Aláírások